

Γιατί είναι θετικό για Ελλάδα, Τουρκία

1 Είναι δύσκολο για κάποιον να αρνηθεί τον κοινό τόπο: Οτι δηλαδή η ευρωπαϊκή προοπτική της Τουρκίας αποτελεί θετική επιλογή, τόσο για την ίδια τη χώρα, όσο και για τους γείτονές της. Είναι θετική για τη χώρα, γιατί την εντάσσει σε μια μακροχρόνια πειθαρχία ανάπτυξης, που επικεντρώνεται στην ενίσχυση των αδύνατων δομών και θεσμών της. Η προετοιμασία για την ένταξη, που θα κρατήσει αρκετά χρόνια, θα πρέπει να μεταβάλει την ίδια την ιδιοσυστασία της κοινωνικής και οικονομικής οργάνωσης της Τουρκίας, όσο και τους κεντρικούς θεσμούς της, μετασχηματίζοντας βαθμιαία ένα αναπτυσσόμενο κράτος, όπου οι πολιτικές ανωμαλίες, η απουσία ενός ολοκληρωμένου κράτους-δικαίου και οι παραβιάσεις θεμελιωδών δικαιωμάτων είναι στερεότυπες εκδηλώσεις της λειτουργίας του κράτους σε ένα κράτος πολύ κοντά στα δικά μας πρότυπα. Και είναι εντύχημα ότι η πολιτική ηγεσία της Τουρκίας, παρά τις παλινωδίες και παλινδρομήσεις της, δείχνει να έχει αντιληφθεί τη σημασία αυτού του στοιχήματος. Αλλά και για τους γείτονές της, ιδιαίτερα όσους ανήκουν ή πρόκειται να ενταχθούν στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η προοπτική είναι θετική. Οχι μόνον γιατί η διαδικασία για την ένταξη απαιτεί την αφοσίωση της Τουρκίας στο ειρηνικό έργο και στη στροφή της μερίμνας της στα μεγάλα εσωτερικά προβλήματα. Αλλά και γιατί η ενταξιακή πορεία σφρηλατεί, βαθμιαία, δεσμούς στις κύριες ανθρώπινες δραστηριότητες, που περνούν τα σύνορα και διαχέονται στο ευρύτερο κοινοτικό περιβάλλον. Αν για την Ελλάδα η ειρηνική συμβίωση με την Τουρκία σημαίνει περισσότερες κοινωνικές και οικονομικές ανταλλαγές, μια τέτοια συμβίωση στα πλαίσια της πορείας προς την ένταξη πολλαπλασιάζει τις ευκαιρίες.

2 Το κείμενο του Ελσίνκι πρέπει, κατά συνέπεια, να ερμηνευτεί και κάτω από το φως αυτής της μεζίκονος τουρκικής επιλογής. Μιας επιλογής που δεν πρόκειται, φυσικά, να αποδώσει άμεσους καρπούς, ούτε να παρουσιάσει θαύματα. Η πορεία είναι εξαιρετικά δυσχερής για την Τουρκία κι η συμμόρφωση με τις κοινοτικές επιλογές -και δεν αναφέρομαι τόσο στα δικά μας προβλήματα, αλλά στις διαρθρωτικούς χαρακτηρισμούς- θα απαιτήσει ιδιαίτερη προσπάθεια από τη μεριά της γείτονας.

3 Αναφορικά, τώρα, με τα ζητήματα που μας αφορούν άμεσα: Το κείμενο του Ελσίνκι αποτελεί μια μεζίκονα επιτυχία, για τρεις, βασικά, λόγους:

Πρώτον, γιατί ζητάει απ' όλα τα υποψήφια κράτη να έχουν ρυθμίσει τις συ-

Του
ΧΡΗΣΤΟΥ
ΡΟΖΑΚΗ

νοριακές διαφορές τους στη διάρκεια της περιόδου της υποψηφιότητάς τους, με ένα πρώτο χρονικό ορίζοντα, που ξεκινάει από το 2004. Η διατύπωση της σχετικής παραγράφου δημιουργεί την εντύπωση ότι οι κοινοτικοί θέτουν ως όρο της συνέχισης της διαπραγματευτικής διαδικασίας την επίλυση των διαφορών του υποψήφιου σε χρόνο που προηγείται σαφώς του

✓ *«Η απόφαση του Ελσίνκι, ως ρεαλιστικό αποτέλεσμα, είναι ό,τι καλύτερο»*

✓ *«Η υποχρέωση του υποψήφιου κράτους να επιλύσει τις συνοριακές διαφορές αφορά μόνον αυτό και όχι φυσικά άλλα κράτη-μέλη ή μη μέλη της Ε.Ε.»*

χρόνου ένταξης. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι η διατύπωση υποκρύπτει μια προειδοποίηση για τους υποψηφίους, για τις πιθανές επιπτώσεις που μπορεί να έχει στην ίδια την υποψηφιότητα η ολιγωρία τους στην επίλυση των διαφορών τους.

Στο σημείο αυτό θα ήθελα να υπογραμμίσω ότι για τα ελληνοτουρκικά ζητήματα η διατύπωση «συνοριακές διαφορές και άλλα συναφή θέματα» καλύπτει όχι μόνον διαφορές συνόρων, αλλά και διαφορές ορίων. Η υποχρέωση του υποψήφιου κράτους να τις επιλύσει, αφορά μόνον αυτό κι όχι, φυσικά, τρίτα κράτη, μέλη ή μη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Για να γίνω πιο σαφής: η έννοια «border» στο Διεθνές Δίκαιο δεν περιορίζεται στα σύνορα, αλλά περιλαμβάνει και όρια θαλασσίων ζωνών. Η διατύπωση δε του κειμένου των «15» με κανένα τρόπο δεν μπορεί να ερμηνευτεί ότι διευρύνει τις διαφορές ανάμεσα σε ένα υπο-

ψήφιο κράτος και σε ένα άλλο κράτος. Η αληθής έννοια του κειμένου είναι πως η διαφορά ενός υποψήφιου κράτους, που έχει αναγνωριστεί ως τέτοια κι από ένα άλλο ενδιαφερόμενο κράτος, πρέπει να επιλυθεί μέσα στο χρονικό πλαίσιο της υποψηφιότητας και με τις διαδικασίες που προτείνουμε.

Δεύτερον, γιατί επαναφέρει το θέμα της παραπομπής στο Διεθνές Δικαστήριο -που, έτσι κι αλλιώς, αποτελεί πια πάγια θέση στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα- των διαφορών των υποψηφίων, μέσα σε εύλογο χρονικό διάστημα, σε περίπτωση που δεν καταστεί δυνατή η επίλυση με άλλα ειρηνικά μέσα. Αυτή η προσθήκη του ευλόγου χρόνου είναι ιδιαίτερα σημαντική, αν μάλιστα λάβουμε υπόψη μας ότι η Ένωση αναλαμβάνει, σύμφωνα με την παράγραφο 4, την παρακολούθηση της εξέλιξης της επίλυσης. Είναι δυνατόν, κάτω από μια συνδυασμένη ανάγνωση των όρων της παραγράφου, να συμπεράνουμε ότι σε κάποιο στάδιο της υποψηφιότητας η Ένωση μπορεί και να παρέμβει ακόμη και να υποδείξει την εξέλιξη του ευλόγου χρόνου και την ανάγκη παραπομπής των διαφορών μιας υποψήφιας χώρας στο Δικαστήριο.

Τρίτον, γιατί αποσπά το πολιτικό πρόβλημα της επίλυσης του Κυπριακού από την ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Είναι τόσο αυτονόητη η βαρύτητα αυτής της ρύθμισης, ώστε επεξηγήσεις περιττεύουν. Ένα σημείο μόνο που πρέπει να επιστημανθεί -και που δείχνει τη βαρύτητα της ρύθμισης- είναι ότι η κοινοτική απόφαση για «άνευ όρων» ένταξη αποτελεί σαφή απόκλιση από τη γενικότερη πολιτική τους, να μην κληρονομούν διαφορές από τα υποψήφια μέλη τους, που κάποτε θα προκαλέσουν προβλήματα στην Ένωση. Κάτι που, βέβαια, απεικονίζεται στην παράγραφο 4, που σχολιάστηκε παραπάνω. Θα πρέπει, επίσης, να τονιστεί ότι η θετική αυτή ρύθμιση για την Κύπρο δεν πρέπει να μας οδηγήσει σε εφησυχασμό: η προσπάθεια για πολιτική λύση παραμένει το ζητούμενο κι ο ρόλος των ενδιαφερόμενων μερών στη λύση θα συνυπολογιστεί στην τελική απόφαση για την ένταξη.

Συμπερασματικά: Η απόφαση του Ελσίνκι είναι ό,τι καλύτερο μπορούσε να περιμένει κανείς ως ρεαλιστικό αποτέλεσμα για να τεματίσει μια πολιτική αρνήσεων, που είχε πια εξαντλήσει την ωφέλιμη ζωή της και είχε γίνει δυσλειτούργητη για τα ελληνικά συμφέροντα. Η ελπίδα πια είναι η Τουρκία να εργαστεί με συνέπεια, για να αντεπεξέλθει στις ευθύνες, που η ίδια, εξάλλου, επιδιώξει.